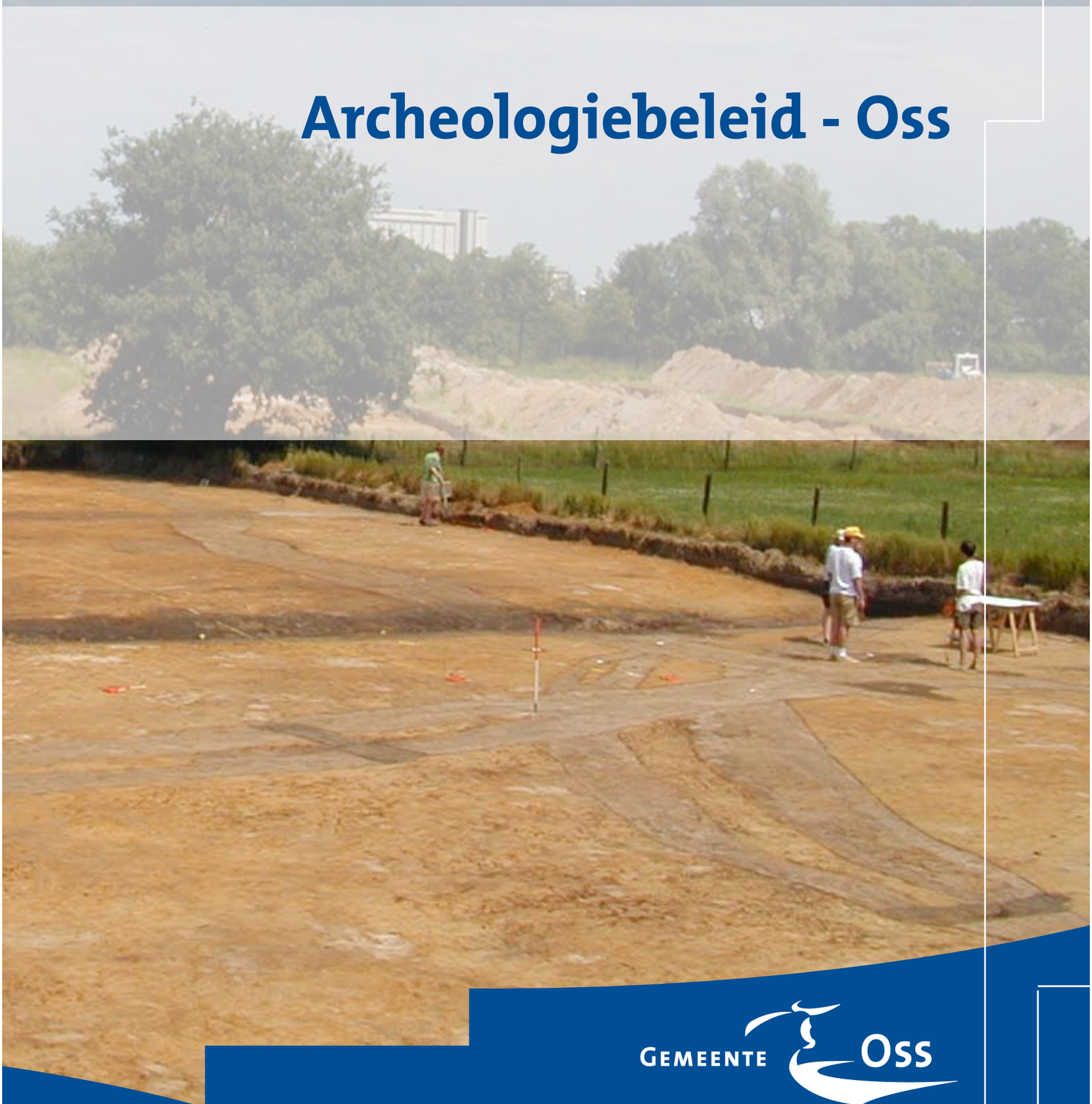
Archeologiebeleid - Oss

Gemeente Oss

Behoud van het Verleden

Archeologiebeleid Gemeente Oss 2010 (toelichting)

Inhoudsopgave

1. **Inleiding** 2
   - 1.1. Doelstellingen 2
   - 1.2. Wat is archeologie? 3

2. **Waarom archeologie(beleid)?** 4
   - 2.1. Het bodemarchief van Oss 4
   - 2.2. Archeologie als bindmiddel 5
   - 2.3. Daarom archeologiebeleid! 6

3. **Het wettelijke kader** 7
   - 3.1. Malta in Oss: implementatie van de Wamz 7
   - 3.2. Provincie Noord-Brabant 7
   - 3.3. Gevolgen voor de gemeente Oss 9

4. **Archeologiebeleid gemeente Oss** 11
   - 4.1. Huidige omgang met archeologie 11
   - 4.2. Uitgangspunten archeologiebeleid '*Behoud van het Verleden*' 13
   - 4.3. De gemeentelijk archeoloog 13
   - 4.4. Behoud ter plekke 14
   - 4.5. Archeologieregeling in bestemmingsplannen 14
   - 4.6. Vrijstellingsgrenzen gemeente Oss 15
   - 4.7. (Voor)onderzoek op maat 19
   - 4.8. Financiële gevolgen 22
   - 4.9. De gemeente als bevoegd gezag 24
   - 4.10. Speerpunten van onderzoek 25
   - 4.11. Positionering binnen de gemeentelijke organisatie 26
   - 4.12. Publieksparticipatie 27
   - 4.13. Toerisme, recreatie en educatie 27
   - 4.14. Regionale archeologie 28
   - 4.15. Communicatie 28

5. **Gemeentelijke verwachtings- en beleidsadvieskaart** 30
   - 5.1. Verwachtings- en beleidsadvieskaarten 31
   - 5.2. Digitaal en dynamisch 31

6. **Samenvattend: voorstellen uit het archeologiebeleid** 32

Literatuur

1 Inleiding

In september 2007 is de **Wet op de archeologische monumentenzorg** (**Wamz**) van kracht geworden, als wijziging op de Monumentenwet van 1988. In het kort stelt deze wet dat de gemeenten er voor verantwoordelijk zijn dat de archeologische waarden op haar grondgebied in toereikende mate beschermd worden door het opstellen van een archeologisch beleid (**zorgplicht**).
Ook het grondgebied van de gemeente Oss is van oudsher door mensen gebruikt en bewoond, mede door haar strategische ligging aan de Maas en de aanwezigheid van voor bewoning geschikte bodemtypes. Er zijn dan ook een groot aantal archeologische vondsten bekend waarvan het Vorstengraf van Oss een van de bekendste voorbeelden is. Daarnaast is er een lange onderzoekstraditie van opgravingen in de gemeente waardoor er een unieke hoeveelheid kennis is verzameld over het (pre)historische verleden. Dit rijke verleden dient adequaat en duurzaam te worden beschermd waarbij "***behoud van het verleden***" een belangrijk uitgangspunt is.

Opgraving van een grafheuvel (Oss-Zevenbergen 2004)

1.1 Doelstellingen

Een belangrijk doel van het archeologiebeleid is het realiseren van een bepaalde bescherming van de in de bodem gelegen stoffelijke resten uit het verleden (**bodemarchief**) . Het betreft hier zowel de bescherming van bekende **archeologische waarden** die nog in de bodem aanwezig zijn (zogenaamde archeologische monumenten), als bescherming van gronden met bepaalde **archeologische verwachtingen**. Voor deze gebieden dienen de archeologische waarden in redelijkheid te worden beschermd.
De bescherming van archeologische waarden dient juridisch geregeld te worden in een vergunningstelsel. In de praktijk zal dit betekenen dat via het bestemmingsplan wordt geregeld dat bij een bouwvergunning of een bodemingreep in een gebied met een hoge archeologische verwachtingswaarde, nader archeologisch onderzoek zal worden geëist. Dit betekent een extra regeldruk die extern gevolgen heeft voor burgers en bedrijfsleven en intern voor onze

vergunningverleners, toetsers en handhavers. Deze regeldruk staat haaks op de algemene wens van deregulering. Een aandachtspunt betreft ook de uitvoerbaarheid van het beleid, waarbij bekeken zal worden wat het beleid voor gevolgen heeft voor burgers en bedrijfsleven maar ook voor de interne bedrijfsvoering.
Een belangrijk uitgangspunt ten slotte is ook om van het unieke karakter van de ´archeologie van Oss´ maximaal profijt te trekken. Oss heeft een lange traditie van archeologisch onderzoek met vele aansprekende resultaten en het archeologiebeleid is er op gericht deze erfenis eer aan te doen en voort te zetten in de toekomst.

1.2 Wat is archeologie, en wat niet?

In het kort kan 'archeologie' worden omschreven als de studie van het verleden op basis van materiële resten in tegenstelling tot geschiedenis, dat het verleden bestudeert op basis van geschreven documenten. De materiële overblijfselen bevinden zich letterlijk onder ons, in de grond. Archeologie onderzoekt in eerste instantie het verleden waaruit geen schriftelijke bronnen zijn (de prehistorie) maar ook aan de historische geschiedenis draagt het archeologisch onderzoek bij. Schriftelijke bronnen uit de middeleeuwen bijvoorbeeld zijn schaars, lang niet altijd representatief en geven maar zelden informatie over de ´gewone burgers´ uit die tijd.
Op de vraag "wat valt onder archeologie?" kan het antwoord in principe eenvoudig zijn: alles ouder dan 50 jaar en afkomstig uit het bodemarchief. Opgegraven wapentuig en loopgraven uit de Tweede Wereldoorlog vallen daar dus onder, evenals grafheuvels. Opstaande monumenten bijvoorbeeld echter weer niet en ook een riool uit 1975 is geen archeologie.

Opgravingen in de wijk Mettegeupel 1995

.

2 Waarom archeologie(beleid)?

De huidige stad Oss is een dynamische en moderne industriestad omgeven door een uitgestrekt en open buitengebied. De wortels van de stad liggen in de middeleeuwen, al lijken deze volledig te zijn opgegaan in de loop van de tijd. In de bodem onder de huidige bebouwing liggen echter de funderingen van het middeleeuwse Oss, en zelfs van oudere bewoning, verscholen. En ook het buitengebied, en de hier gelegen bewoningskernen, herbergen vele sporen van bewoning uit het (verre) verleden.

Omdat de druk op de ruimte in Nederland groot is wordt het bodemarchief sterk bedreigd. Met name in de afgelopen eeuw is daarvan al (te) veel verdwenen . Een archeologiebeleid is nodig om de overgebleven unieke en waardevolle 'getuigen' uit het verleden te beschermen c.q. te behouden of, indien noodzakelijk, op een goede wijze te onderzoeken. Het archeologisch bodemarchief vormt in veel gevallen de enige kennisbron over ons (prehistorische) verleden. De informatie is echter kwetsbaar en gaat bij verstoring onherstelbaar verloren. Het is, in tegenstelling tot een papieren archief, slechts éénmalig te raadplegen. Een verstoring betekent direct vernietiging. Het is daarom belangrijk dat we met zijn allen zorg dragen voor het behoud van het archeologisch bodemarchief. Het bewustzijn over de waarde van het Osse bodemarchief en het besef dat het kennen ervan een fundamentele bijdrage levert aan de identiteit van de gemeente, liggen ten grondslag aan het archeologiebeleid.

2.1 Het bodemarchief van Oss

Het bodemarchief van de gemeente Oss herbergt een lange geschiedenis die in ieder geval terug gaat tot de midden-steentijd (8800-5300 voor Christus), wanneer jager-verzamelaars het grondgebied van de huidige gemeente Oss doorkruisen. Voor de eerste boerengemeenschappen is het afwisselende landschap, gelegen op de rand van hogere en droge zandgronden en het nattere en vruchtbare rivierengebied met klei van de Maas, een ideale vestigingslocatie. Vanaf circa 3000 voor Christus neemt de bevolking gestaag in omvang toe en bereikt zijn hoogtepunt in de eerste twee eeuwen na het begin van de jaartelling. Het gebied ten zuiden van de Rijn is dan inmiddels onderdeel gaan uitmaken van het Romeinse Rijk. Het ineenstorten van dit rijk is er de belangrijkste oorzaak van dat tussen de 3e tot 5e eeuw na Christus het grondgebied van de gemeente Oss grotendeels is verlaten. Pas in de loop van de 6e eeuw, we zitten dan inmiddels in de middeleeuwen, neemt de bevolking weer langzaam toe. Vanaf dan kunnen we de ontwikkelingen volgen naar de huidige bewoning en inrichting van de regio Oss. Locaties waar nu bijvoorbeeld de dorpen Deursen-Dennenburg, Herpen en Macharen liggen waren al bewoond in de vroege middeleeuwen, getuige de archeologische vondsten. De monumentale stadjes Megen en Ravenstein waren belangrijke kernen in de latere middeleeuwen. Oss zelf kreeg stadsrechten in 1399 maar kent ook voor die tijd bewoning, waarschijnlijk al in de vroege middeleeuwen. In ieder geval vanaf de 10e / 11e eeuw nam de stad een belangrijke regionale positie in als bestuurlijke hoofdplaats van het Kwartier van Maasland dat onderdeel uitmaakte van de Meierij 's-Hertogenbosch dat weer een deel was van het Hertogdom Brabant.

2.2 Archeologie als bindmiddel

Iedere streek, stad of dorp heeft zijn eigen identiteit. De identiteit van Berghem is bijvoorbeeld anders dan die van Oss, en ook anders dan die van Ravenstein. Een belangrijke factor in die identiteit vormt het verleden. Een land, streek, stad of dorp bestaat niet zonder zijn geschiedenis. Wij voelen ons Nederlanders en houden (misschien) van voetbal, schaatsen en stamppot omdat we vinden dat we bij elkaar horen en dezelfde afkomst en geschiedenis hebben. Het gevoel Nederlander te zijn is ondenkbaar zonder kennis van de Opstand tegen Spanje, zonder kennis van de Tweede Wereldoorlog én zonder kennis van de Germanen en Bataven. We leven in het heden en maken plannen voor de toekomst, maar de wortels van beide liggen in het verleden.

Geschiedenis wordt in eerste instantie op een lokaal niveau beleefd. Mensen zijn vaak geïnteresseerd in de geschiedenis van hun eigen streek, stad of dorp. Het werk van archeologen en de vondsten uit het bodemarchief spreken vooral op dit niveau tot de publieke verbeelding. Archeologisch onderzoek in de dorpskern versterkt de interesse in het verleden van hun woonplaats. Ook in een nieuwbouwwijk wordt het kennen van het verleden van die plaats als waardevol beleefd en het vormt een eerste stap in de identiteit van een nieuwe wijk. Niet voor niets wordt er geafficheerd met kreten als ‘wonen op historische grond’ of ‘bouwen op het verleden’. Het versterkt de identiteit en de aanvullende woningbouw.

Kennis van de geschiedenis vormt een bindmiddel tussen mensen. Door het kennen van de lokale geschiedenis van een plaats wordt sneller een affiniteit met die plaats opgebouwd. Nieuwe bewoners zullen door kennis van het verleden van de nieuwe woonplaats sneller kunnen aarden. Maar ook Ossenaren die hier geboren en getogen zijn, zullen zich door kennis van het verleden nog verder met deze regio en de andere mensen in deze regio verbonden voelen.

Ten slotte is de archeologie en geschiedenis ook een bindmiddel tussen gebieden. De voormalige gemeenten Oss en Ravenstein liggen net als Lith in het gebied Maaskant. Dit gebied is op landschappelijke kenmerken ruwweg onder te verdelen in twee delen: het zandgedeelte met Oss, Berghem en Herpen en het rivierkleigedeelte met de overige kernen. Beide gebieden kennen een eigen prehistorische streekgeschiedenis maar ook eeuwenoude contacten. Het zijn de verbanden uit het verleden die grotendeels de geografische grenzen van vandaag bepalen.

Opgraving in de Lithse Maaskant bij de Oijensche Hut 2000

2.3 Daarom archeologiebeleid!

De ondergrondse sporen uit het verleden vertellen en verbeelden samen met de bovengrondse sporen de geschiedenis van de gemeente Oss. Het bodemarchief is echter kwetsbaar dus daar moeten we zorgvuldig mee omspringen, niet alleen voor onszelf maar ook voor toekomstige generaties.
Het bodemarchief is als een zolder gevuld met relikwieën en foto's die de historie van een familie vormen. Vele generaties worden deze bewaard, soms zelfs aan de muur gehangen, omdat ze een deel van de identiteit vormen van de betreffende familie, ze vertellen en verbeelden de familiegeschiedenis. Als deze familieschat echter verloren gaat, bijvoorbeeld door een brand op zolder, gaat de kennis erover ook binnen een generatie verloren. Het is dus zaak om alle foto's en relikwieën te beschrijven en vast te leggen op een bewaarplaats elders, zodat deze niet verloren gaan als het fysieke archief verloren zou gaan.
Het bewustzijn over de waarde van het Osse bodemarchief en het besef dat het kennen ervan een fundamentele bijdrage levert aan de identiteit van de gemeente, liggen ten grondslag aan het archeologiebeleid. De gemeente Oss hecht veel waarde aan haar rijke historie, en wil daar zorgvuldig en duurzaam mee om gaan, met als doel het verleden te bewaren voor de huidige bewoners van Oss en de toekomstige generaties.
Het behouden en versterken van de Osse identiteit is het oogmerk van het gehele gemeentelijk erfgoedbeleid. De gemeente wil in ruimtelijke ontwikkelingen structureel zorgvuldig omgaan met de waarden op het gebied van archeologie, maar ook monumenten, landschap en erfgoed en neemt deze als uitgangspunt voor de planvorming.

3 Het wettelijke kader

3.1 Malta in Oss: implementatie Wamz

In 1992 hebben de ministers van een groot aantal Europese landen afgesproken dat het bodemarchief beter beschermd moet worden. Door de voortschrijdende urbanisatie en schaalvergroting in de landbouw kwam het Europese archeologische erfgoed namelijk onder steeds grotere druk te staan. Deze afspraken werden vastgelegd in het Europese 'Verdrag van Malta', dat onder andere door Nederland ondertekend is. In ons land heeft dit 'Verdrag van Malta' uiteindelijk geresulteerd in de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz), die sinds 1 september 2007 van kracht is. De wet is een wijziging van de oude Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten met betrekking tot de archeologische Monumentenzorg. De Wamz regelt de bescherming van het archeologisch bodemarchief, de inpassing ervan in de ruimtelijke ontwikkeling en de financiering van opgravingen door middel van 'de veroorzaker betaalt'.

Een belangrijk aspect van de Wet op de archeologische monumentenzorg is dat deze een belangrijke rol weglegt voor de gemeenten. Gemeenten zijn krachtens deze wet verantwoordelijk voor archeologie in eigen bodem, archeologische waarden dienen in toereikende mate door de gemeente beschermd te worden, en bovendien verplicht de Wamz gemeenten tot het opstellen van archeologisch beleid.

Met de inwerkingtreding van de Wamz is de zorg van gemeenten voor haar archeologisch erfgoed dus niet langer vrijblijvend. Gemeenten moeten verantwoordelijkheid nemen voor de archeologische monumentenzorg. Dat betekent overigens niet dat gemeenten verplicht zijn om in ruimtelijke plannen altijd voorrang te geven aan de archeologie, maar wel dat ze het behoud van archeologische waarden zullen moeten afwegen tegen andere belangen.

- Streven naar behoud van het archeologisch erfgoed in de bodem (*in situ*)
- Onderzoeksverplichting indien behoud *in situ* niet mogelijk is
- Een vaste plaats voor de archeologie in de ruimtelijke ordening
- Bij verstoringen geldt het principe 'de verstoorder-betaalt'
- Een betrekking van het publiek in de breedste zin van het woord (*community-archaeology*)

De belangrijkste uitgangspunten van de Wamz in het kort

3.2 Provincie Noord-Brabant

Met de invoering van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) is de rol van de provincie sterk veranderd. Een verandering die ook zichtbaar is in het archeologische beleidsveld. De bevoegdheid van Gedeputeerde Staten om gemeentelijke bestemmingsplannen goed te keuren is vervallen. Daardoor heeft de provincie ook geen directe invloed op het archeologische beleid van gemeenten.

Wel blijft de provincie bevoegd gezag bij het afgeven van ontgrondingvergunningen en bij veel Milieueffectrapportages (MER). Ook kan de provincie in het kader van de Wet op de archeologische monumentenzorg archeologische attentiegebieden aanwijzen, wanneer gemeenten daar zelf niet voldoende zorg voor hebben gedragen binnen hun bestemmingsplannen.

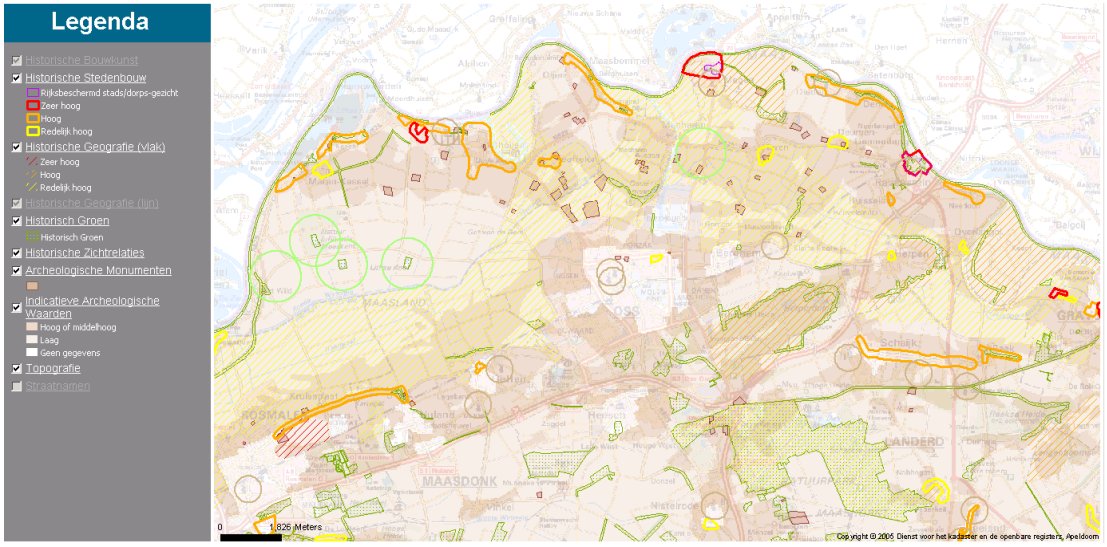
Daarnaast heeft de provincie krachtens de wet een belangrijke rol bij het behoud en beheer van archeologische vondsten in een depot (*ex situ*). Alle archeologische vondsten die bij een opgraving

worden gevonden, zijn in principe eigendom van de provincie. Alleen met instemming van de provincie is het mogelijk voor gemeenten om een eigen gemeentelijk depot te hebben. In het laatste geval komt ook het eigendom bij de betreffende gemeente.

- duurzaam behoud en beheer van het archeologisch erfgoed '*in situ*' (ter plekke) door gebiedsbescherming;
- duurzaam behoud en beheer van het archeologisch erfgoed '*ex situ*' (het depot) als behoud in situ onmogelijk blijkt;
- vergroting van het maatschappelijk draagvlak voor archeologie in Brabant.

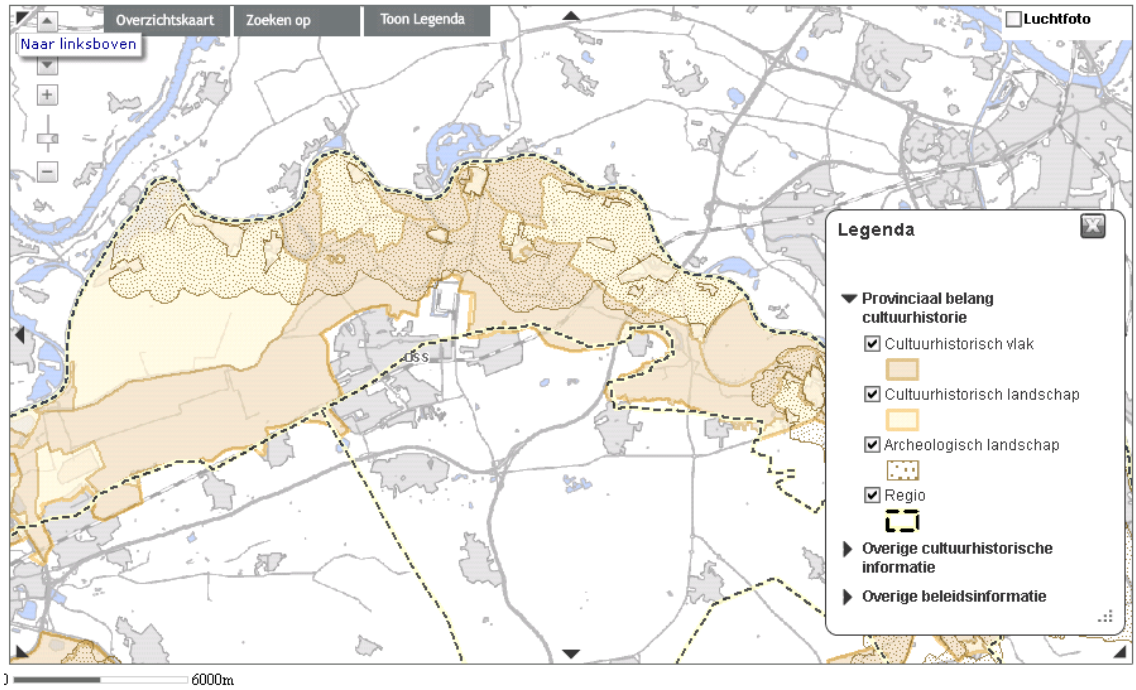
De hoofddoelen van het provinciaal beleid (www.brabant.nl)

CultuurHistorische Waardenkaart (CHW) 2010

De cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Brabant ingezoomd op de regio Oss met de archeologische verwachtingen en monumenten op basis van de IKAW

De CHW is ontwikkeld door de provincie in eerste instantie een toetsingsinstrument voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast dient hij als informatie- en inspiratiebron voor ruimtelijke plannen of projecten. Het verschil met de vorige CHW is het benoemen en begrenzen van het provinciaal cultuurhistorisch belang. Hiervoor zijn 21 cultuurhistorische landschappen en hierin gelegen cultuurhistorische vlakken geselecteerd en begrensd. De bestaande beschrijvingen van de cultuurhistorische vlakken in de landschappen zijn geactualiseerd en staan in de Verordening Ruimte met instructieregels beschreven. Cultuurhistorische landschappen zijn benoemd voor het beschermen van bovengrondse, cultuurhistorische elementen als dijken, landweren, weteringen etc. maar ook essen en grafheuvels. Daarnaast zijn er 16 archeologische landschappen geselecteerd en begrensd. Van alle landschappen zijn beknopte beschrijvingen gemaakt. Het belang van de CHW is geborgd in de Structuurvisie Ruimte en de Verordening Ruimte.

De aanvullingen op de cultuurhistorische waardenkaart van Brabant ingezoomd op de regio Oss. Voor de gemeente Oss zijn de volgende landschappen/vlakken van toepassing:

1) *Archeologisch landschap Maaskant*
2) *Cultuurhistorisch landschap Beerse en Baardwijkse Overlaat*
3) *Cultuurhistorisch vlak Beerse Overlaat*

3.3 Gevolgen voor de gemeente Oss

De archeologie van Oss is sterk bepaald door de decennialange opgravingen door de Universiteit Leiden. De grote schaal van dit onderzoek – sinds 1974 wordt vrijwel jaarlijks in (de gemeente) Oss opgegraven – is uniek in Nederland en heeft ervoor gezorgd dat er zoveel van het bodemarchief van Oss bekend is. Het unieke karakter van de Osse archeologie is dus niet alleen het bodemarchief zelf maar ook het feit dat daar grootschalig onderzoek naar is gedaan.

Naast het uitvoeren van archeologisch onderzoek heeft de Universiteit Leiden ook lang de archeologische belangen behartigt van de gemeente. Door de sterke veranderingen in de monumentenwet en het archeologische bestel, alsmede ook de rol van de universiteit die geen uitvoerende partij meer is, is een formeel beleid echter onontbeerlijk geworden, mede gezien ook de voordurende bebouwing en bodemingrepen. In plaats van *ad hoc* beslissingen moeten praktische keuzes als wanneer wel of geen onderzoek wordt gedaan goed zijn vastgelegd.

Wanneer de gemeente ervoor kiest geen of een onvoldoende onderbouwd archeologiebeleid te voeren, heeft dit als consequentie dat het Rijk en/of de provincie de regie over de archeologie op gemeentelijk grondgebied gaan voeren.

- De gemeente is primair verantwoordelijk voor de archeologie op haar grondgebied;
- De gemeente is verplicht de archeologische waarden en verwachtingen op het eigen grondgebied inzichtelijk te maken;
- De gemeente is verplicht een archeologiebeleid op te stellen ter bescherming van deze archeologische waarden en verwachtingen;
- De gemeente is verplicht de archeologische belangen (bekende en te verwachten archeologische waarden) te waarborgen in bestemmingsplannen (ofwel: het archeologisch beleid te vertalen naar regelgeving door middel van een vergunningstelsel);
- Via een stelsel van voorschriften geeft de gemeente aan welke voorwaarden zij verbindt aan ruimtelijke ingrepen. De gemeente mag zelf voorwaarden stellen of ontheffing verlenen bij vergunningverlening (vrijstellingsgrenzen; selectie wat wel of niet opgraven);
- Initiatiefnemers van bodemverstorende activiteiten kunnen door de gemeente worden verplicht archeologisch (voor)onderzoek te laten verrichten. De initiatiefnemer is daarbij verantwoordelijk voor de kosten;
- De gemeente zal via richtlijnen of in een Programma van Eisen aangeven hoe een archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd;
- De gemeente is verantwoordelijk voor, en aanspreekbaar op, haar beslissingen en keuzes met betrekking tot het archeologisch erfgoed.

Taken en bevoegdheden van de gemeente Oss samengevat

4 Archeologiebeleid gemeente Oss

4.1 Huidige omgang met archeologie

De gemeente Oss heeft de archeologie al jaren hoog op de agenda staan, mede geïnspireerd door de intensieve relatie die de gemeente onderhoudt met de Universiteit Leiden. De archeologische belangen heeft de gemeente op dit moment ondergebracht in de Monumentenverordening. Op basis van een eigen gemeentelijk beleid voor archeologische monumentenzorg kan Oss zelf initiatieven nemen, de regie voeren en efficiënt omgaan met de ruimtelijke inrichting. Bovendien kan, door het tijdig betrekken van archeologie als factor van belang bij het afwegingsproces met betrekking tot ruimtelijke ingrepen, voorkomen worden dat pas bij de uitvoering van een werk waardevolle archeologische sporen ontdekt worden. Met een eigen beleid voorkomt de gemeente dit soort onaangename verrassingen.

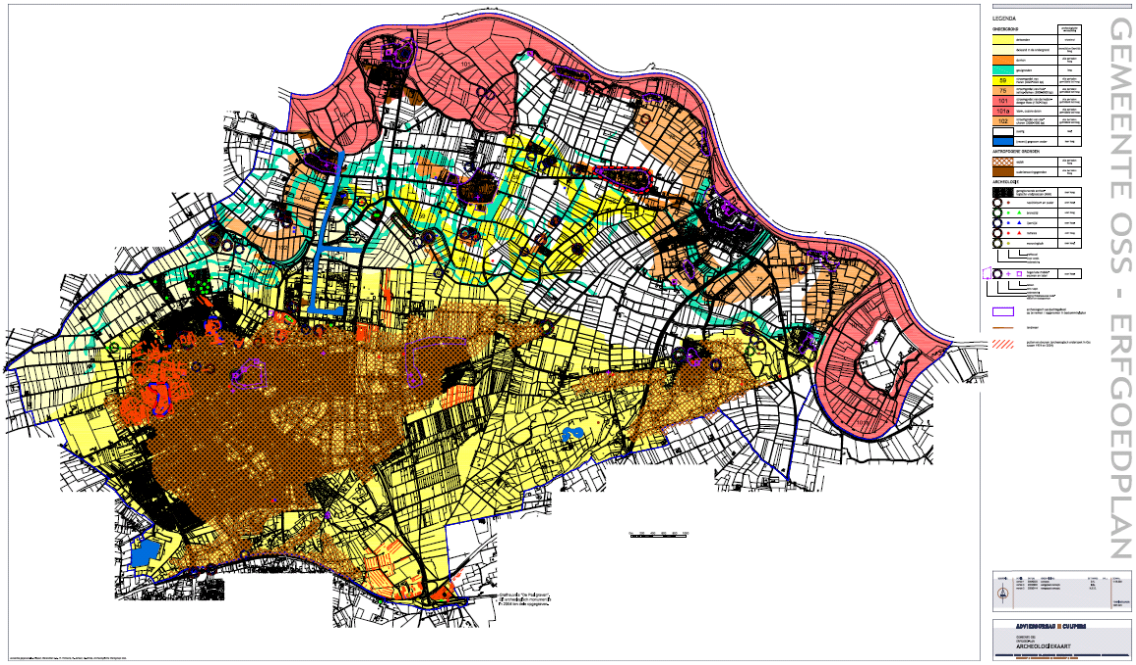

Opgraving van een Romeinse waterput in de nieuwbouwwijk Oss-Horzak 2000

Erfgoedplan 2005

De gemeente Oss heeft in 2005 een integraal erfgoedplan ontwikkeld om de cultuurhistorie, inclusief archeologie, een grotere rol te laten spelen in beleidsvelden als ruimtelijke ordening, de inrichting van de openbare ruimte, het toeristisch-recreatief beleid en educatie. Het doel van het erfgoedplan is enerzijds het vervaardigen van een inventarisatie van het aanwezige erfgoed in de gemeente, en anderzijds het opstellen van een toekomstvisie over de manier waarop dit erfgoed een rol kan spelen in het ruimtelijk beleid, het beleid ten aanzien van toerisme en recreatie en het educatief beleid.[1]

[1] Erfgoedplan Oss 2005 Bureau Cuijpers.

De Archeologiekaart van de gemeente Oss uit het Erfgoedplan 2005. Voor het huidige archeologiebeleid bleek deze kaart niet gedetailleerd genoeg

De concrete beleidsvoornemens uit het Erfgoedplan 2005 zijn:

- alle bestemmingsplannen 'Malta-proof' maken;
- archeologie opnemen in de Monumentenverordening;
- de archeologische beleidskaart implementeren in de gemeentelijke organisatie;
- de archeologische gebieden- en beleidskaart actualiseren;
- de beleidskaarten digitaal toegankelijk maken en koppelen aan informatiesystemen van andere beleidsvelden.

Bovengenoemde beleidsvoornemens uit het Erfgoedplan 2005 komen in het archeologiebeleid Behoud van het verleden terug en worden op sommige punten verder uitgewerkt. Het is daarbij nadrukkelijk niet de bedoeling om de archeologie los te koppelen van het overige erfgoed, het is daarmee onlosmakelijk verbonden.

Nota 'Op Gemengde Bodem' (2005)

Een belangrijk nieuw aspect in dit beleid is de wens te komen tot een integrale aanpak en beheer van het cultuurhistorisch erfgoed in de gemeente. Onder erfgoed vallen monumentenzorg, archeologie en cultuurhistorische waarden in het landschap (cultuurlandschap). De zorg voor en een zorgvuldige omgang met archeologische en landschappelijke waarden speelt hierin mee. In deze benadering is het belangrijk in een vroeg stadium van stadsontwikkeling of gebiedsverandering de positie van monumenten, archeologische en cultuurhistorische landschappelijke waarden zo optimaal mogelijk te bepalen.

4.2 Uitgangspunten archeologiebeleid 'Behoud van het Verleden'

In oktober 2008 is een voorstel bij het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Oss ingediend, met als onderwerp het archeologiebeleid voor de gemeente Oss. Dit voorstel omvat een opzet voor het opstellen van archeologiebeleid voor het grondgebied van de gemeente Oss, zoals beoogd door de Wet op de archeologische monumentenzorg. In het voorstel zijn de volgende uitgangspunten voor het archeologiebeleid aangedragen (verkort):

- Deregulering, uitgaande van het algemene beleid tot vereenvoudiging of afschaffing van ingewikkelde regels;
- Goed uitvoerbaar en inzichtelijk beleid, onderzoeksplicht dient in verhouding te staan tot ingreep;
- Inzichtelijk maken van archeologische waarden en verwachtingen;
- Geen maximaal, maar adequaat ambitieniveau. Voldoen aan de wettelijk opgelegde verplichtingen;
- Ambities zoals een opgravingsbevoegdheid, een eigen depot voor bodemvondsten zijn (nog) niet aan de orde;
- Aan de hand van de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaarten worden concrete beleidskeuzes gemaakt over het te hanteren beschermingsniveau;
- Juridische waarborging van archeologische belangen;
- Gemeente wordt verantwoordelijk voor archeologie.

4.3 De gemeentelijk archeoloog

Sinds augustus 2008 heeft de gemeente Oss een archeoloog in dienst, mede naar aanleiding van de nieuwe Wet Archeologische Monumenten Zorg. De eerste prioriteit van de gemeentearcheoloog ligt bij het opstellen van een archeologiebeleid inclusief regelgeving. Daarnaast adviseert de archeoloog bij aanleg- en bouwvergunningen, bestemmingsplannen en opgravingen, zowel intern als extern. Concreet houdt dat in:

- Begeleiding en/of aansturing van offertetrajecten;
- Opstellen of beoordelen en accorderen van Programma's van Eisen;
- Beoordelen van (selectie-)adviezen;
- Opstellen van selectiebesluiten;
- Beoordelen en accorderen onderzoeksrapporten;
- Opstellen risicoanalyses.

Om praktische redenen zijn in het kader hiervan enkele bevoegdheden gemandateerd aan de gemeentelijk archeoloog, zoals de beoordeling van archeologische rapporten en het maken van selectiebesluiten.

Daarnaast heeft de gemeentelijk archeoloog de taak om de archeologie, beleidskeuzes maar ook inhoudelijk, bekend te maken bij het (Osse) publiek. Het naar buiten brengen van resultaten is belangrijk. Wetenschappelijk, onder meer door het koppelen van resultaten van de vele onderzoeken maar bijvoorbeeld ook door educatie op scholen. Doel is daarbij niet alleen het publiek te bedienen met informatie maar de mensen ook (actief) te betrekken bij de archeologie en de keuzes die daarin gemaakt worden (*community-archaeology*).

4.4 Behoud ter plekke

Hét belangrijkste beleidsuitgangspunt van het 'Verdrag van Malta' is dat archeologische resten bij voorkeur in de grond (ter plekke of *in situ*) behouden dienen te worden. Het voorkomen van opgravingen is niet alleen vanuit overwegingen van kostenefficiëntie beter, behoud *in situ* maakt ook voor toekomstige generaties het bestuderen van het verleden mogelijk. Zeker omdat die toekomstige generatie waarschijnlijk betere onderzoeksmethoden zal hebben, is het 'bewaren' van erfgoed een verantwoorde keuze. Daarnaast biedt de bodem zelf de beste garantie voor een goede conservering van de archeologische waarden, mits er geen factoren zijn die de conservering nadelig beïnvloeden. Vanuit deze doelstelling is het van belang dat bij het ontwerp en de voorbereiding van nieuwe plannen in gebieden waar archeologische waarden aanwezig zijn, in een zo vroeg mogelijk stadium onderzocht wordt in hoeverre archeologische resten *in situ* kunnen worden veiliggesteld, zodat deze optie meegenomen kan worden binnen het afwegingsproces van het ruimtelijk beleid. Ontwikkelaars moeten voorgelicht worden over het archeologiebeleid, zodat ze al bij de locatiekeuze rekening kunnen houden met archeologie (en eventueel terreinen met een hoge archeologische waarde niet selecteren voor hun voorgenomen ontwikkeling).

Daarnaast maakt een voortijdig vooronderzoek ook inzichtelijk waar behoud *in situ* niet meer mogelijk is en een opgraving noodzakelijk wordt (behoud *ex situ*). Bij vroegtijdig onderzoek in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen is het dan mogelijk de opgraving ruim voor de grondwerkzaamheden te laten uitvoeren. Het moet in principe niet meer voorkomen dat archeologische resten tijdens de bouwwerkzaamheden worden aangetroffen, met alle gevolgen van dien.

Opgraving Oss-Ussen in de jaren '80 van de vorige eeuw

4.5 Archeologieregeling in bestemmingsplannen

Met de wijziging van de Monumentenwet zijn gemeenten verplicht om bij het opstellen van nieuwe bestemmingsplannen of bij het wijzigen van bestaande bestemmingsplannen rekening te houden met bekende en te verwachten archeologische waarden. Met de invoering van de nieuwe wet op de

ruimtelijke ordening (Wro) is bovendien het bestemmingsplan ge(her)positioneerd als het centrale instrument binnen de ruimtelijke ordening voor de gemeente. Voor de integratie van de archeologische monumentenzorg in de ruimtelijke ordening is de opname van archeologische waarden en verwachtingen in het bestemmingsplan dus een essentiële eerste stap.
Hiervoor is de archeologische beleidsadvieskaart een onmisbaar instrument. De archeologisch waardevolle gebieden en bijbehorende regimes die op deze kaart zijn weergegeven kunnen direct vertaald worden naar de kaarten en voorschriften van nieuwe bestemmingsplannen. Bij het opstellen of wijzigen van consoliderende bestemmingsplannen zal dit doorgaans voldoende zijn.
Wanneer een bestemmingsplan volgens de herziene Monumentenwet tot stand is gekomen, kan de gemeente van de aanvrager van een bouw-, sloop- of aanlegvergunning verlangen dat archeologisch (voor)onderzoek wordt uitgevoerd (onderzoeksplicht). Na uitvoering van het archeologisch onderzoek en veiligstelling van de aangetroffen archeologische waarden kan een (aanleg)vergunning worden verleend en kan het voorgenomen bouw- en/of bodemwerk worden uitgevoerd.

4.6 Vrijstellingsgrenzen gemeente Oss

Het voeren van een archeologisch beleid betekent keuzes maken. Bijvoorbeeld:

- Wat is de wenselijke oppervlakte ondergrens voor vrijstellingen?
- Wat is de wenselijke dieptegrens voor vrijstellingen?
- Wat zijn de belangrijkste onderzoeksspeerpunten in de gemeente? (zie 4.10)

Op de beleidsadvieskaart worden verschillende zones en terreinen aangegeven waarvoor verschillende regels gelden wat betreft het wel of niet uitvoeren van archeologisch onderzoek. Dit wordt bepaald door de zogenaamde vrijstellingsgrenzen. Deze vrijstellingsgrenzen scheppen ruimte voor kleinschalige ontwikkelingen door bijvoorbeeld particulieren, maar waarborgen tevens het veiligstellen of het onderzoeken en documenteren van archeologische waarden en informatie wanneer grotere oppervlakten aan de orde zijn. Zo ligt de vrijstellingsgrens voor gebieden met een lage archeologische verwachting op 5 ha om alleen de echt grote ontwikkelingsprojecten met aanvullende onderzoekskosten te belasten.

Opgravingen in de nieuwbouwwijk Oss-Horzak 2003

De Staatssecretaris van Cultuur heeft in de Wet op de archeologische monumentenzorg, als gevolg van het amendement van Van Vroonhoven-Kok, een ondergrens opgenomen van 100 m² om zodoende ruimte te scheppen voor kleinschalige ontwikkelingen door bijvoorbeeld particulieren, maar tevens voor het veiligstellen of onderzoeken van archeologische waarden wanneer grotere oppervlakten aan de orde zijn te waarborgen. Andere overheden kunnen hier vanuit eigen inhoudelijke beweegredenen onder of boven gaan zitten. De verschillende hieronder genoemde ondergrenzen zijn gekozen om de informatiewaarde van het bodemarchief beter veilig te stellen.

Overigens is het natuurlijk mogelijk dat bij vrijgestelde projecten archeologische resten gevonden worden. In dat geval verplicht de wet vondsten van oudheidkundige betekenis te melden, de zogenaamde 'meldingsplicht' (artikel 53 Monumentenwet 1988): "Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt, waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is, meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij Onze minister."

Opgravingen op industrieterrein Oss-De Geer 2003

Deelgebied		Omschrijving	Vrijstellings-grens diepte	Vrijstellingsgrens oppervlakte projectgebied	Uitzonderingen
1	Historische stads-/dorpskern	Historische stads- en dorpskern	tot 0,30 m beneden maaiveld	tot 50 m²	
2	Hoge verwachtingswaarde	Meandergordel; rivierduin; crevassecomplex; dekzandrug; esdek	tot 0,30 m beneden maaiveld	tot 100 m²	reguliere agrarische werkzaamheden tot 0,50 m beneden maaiveld
3a	Bebouwd gebied; bedrijventerrein	Dekzandrug; in belangrijke mate verstoord door bebouwing Oss/Berghem	tot 0,30 m beneden maaiveld	tot 1000 m² binnen aaneengesloten onverstoord gebied groter dan 0,5 ha	reguliere agrarische werkzaamheden tot 0,50 m beneden maaiveld
3b	Bebouwd gebied; overige stedelijk	Dekzandrug; in belangrijke mate verstoord door bebouwing Oss/Berghem	tot 0,30 m beneden maaiveld	tot 100 m² binnen aaneengesloten onverstoord gebied groter dan 0,5 ha	reguliere agrarische werkzaamheden tot 0,50 m beneden maaiveld
4	Middelhoge verwachtingswaarde	Meandergordel Maas; terrasvlakte; lage landduinen met waarnemingen	tot 0,30 m beneden maaiveld	tot 1000 m²	reguliere agrarische werkzaamheden tot 0,50 m beneden maaiveld
5	Lage verwachtingswaarde	Afgedekt Pleistoceen landschap; lage landduinen; komgebieden	tot 0,30 m beneden maaiveld	tot 5 ha	reguliere agrarische werkzaamheden tot 0,50 m beneden maaiveld
6	Aandachtsgebied	Geulgronden inclusief buffer 100 m		tot 5 ha	reguliere agrarische werkzaamheden tot 0,50 m beneden maaiveld
7	Archeologisch beschermd rijksmonument		tot 0,30 m beneden maaiveld	geen	
8	Archeologisch (AMK-)monument		tot 0,30 m beneden maaiveld	geen	

Vrijstellingsgrenzen gronden met een archeologische waarden en verwachtingen

Elk deelgebied heeft een eigen, passende beschermingsregeling, gerelateerd aan de trefkans op archeologische waarden. In principe zijn kleine ingrepen/ontwikkelingen uitgesloten van een archeologische onderzoeksplicht. Voor zones met een hoge archeologische verwachting geldt een vrijstellingsgrens van 100 m². In aanvulling hierop is voor de historische kernen echter gekozen voor een vrijstellingsgrens van 50 m². De betreffende stads- en dorpskernen zijn ontstaan in de (vroege) middeleeuwen. In en rond deze kernen is de verwachting op de aanwezigheid van bewoningsresten uit de middeleeuwen zo hoog dat ze in feite als bekende waarde beschouwd moeten worden. Het zijn archeologische vindplaatsen met een hoge trefkans.
Grotere bouwprojecten dan 100 m² komen in deze oude kernen zelden voor. Een hoge ondergrens hanteren houdt in dat er in deze gebieden nauwelijks archeologische kennis wordt verworven en het archeologisch bodemarchief door veel kleine projecten langzaam verdwijnt. Archeologie kan

belangrijke informatie geven met betrekking tot de ontstaansgeschiedenis van historische kernen die een grote binding hebben met het heden. De begrenzing op de archeologische kaart van de historische dorpskernen binnen de gemeente Oss heeft plaatsgevonden aan de hand van historisch kaartmateriaal. Het betreft overigens een relatief klein areaal in verhouding tot het totale gemeentelijke grondgebied.
Een speciale regeling geldt voor het stedelijk gebied van Oss en Berghem. In principe heeft dit gebied een hoge archeologische verwachting. Opgravingen in nieuwbouwwijken als Ussen, Mettegeupel en Horzak onderstrepen dit. Omdat het gebied in belangrijke mate is verstoord door bebouwing is er voor gekozen de vrijstellingsgrenzen van 1000 m^2 (bedrijventerreinen) of 100 m^2 (overig stedelijk gebied) en 0,3 m alleen te laten gelden voor aaneengesloten onverstoorde gebieden van 0,5 ha of bij bekende vindplaatsen.
In de zones met een hoge en middelhoge verwachting is gekozen voor een vrijstellingsgrens van 1000 m^2. In de lage verwachtingszone geldt alleen bij grootschalige ontwikkelingen (groter dan 5 ha) een onderzoeksverplichting, dit om de verwachtingskaart te kunnen toetsen en te preciseren.
Naast de ondergrenzen in oppervlakken geldt dat ingrepen tot 0,3 m onder het maaiveld vrij zijn voor normaal gebruik en onderhoud. Voor agrarisch gebruik geldt dat reguliere agrarische grondbewerking tot 0,5 onder maaiveld vrijgesteld is van onderzoek. Het opleggen en handhaven van een ondergrens van 0,3 m zou een onevenredige, rechtstreekse inbreuk zijn op de reguliere agrarische bedrijfsvoering.

Bekende archeologische waarden
Terreinen met bekende archeologische waarden vallen uiteen in twee groepen: beschermde rijksmonumenten en (niet door het rijk beschermde) AMK-terreinen. AMK-terreinen zijn terreinen waarvan bekend is dat er waardevolle archeologische resten aanwezig zijn. Voor deze terreinen, die zijn aangewezen door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, geldt dat in principe gestreefd moet worden naar duurzaam behoud. Dat betekent dat ingrepen die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van de archeologische resten dienen te worden voorkomen. Voor deze terreinen geldt geen vrijstellingsondergrens uitgedrukt in m^2. Wel is een normaal, agrarisch gebruik tot 0,3 m beneden maaiveld toegestaan om de volgende redenen:

1) Beperkingen van het aanlegvergunningstelsel;
2) Een volledige onttrekking van deze gronden uit het agrarisch gebruik geeft grote kosten voor de gemeente.

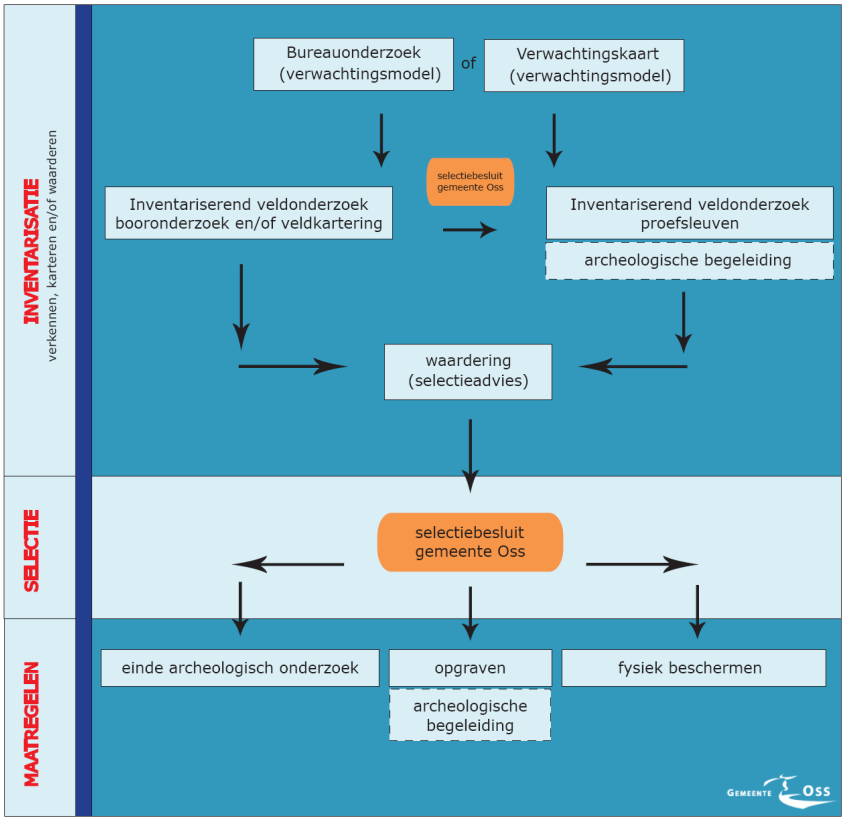
Naast de AMK-terreinen zonder rijksbescherming bestaan er ook beschermde rijksmonumenten. Voor deze terreinen (in de gemeente Oss zijn dat er drie) geldt dat een duurzame instandhouding van het terrein moet worden gewaarborgd en dat er dus geen bodemingrepen mogen worden uitgevoerd. Als er toch bodemingrepen moeten plaatsvinden (of bouwwerken moeten worden opgericht), zijn deze vergunningplichtig ex artikel 11 van de Monumentenwet 1988. De vergunning moet worden aangevraagd bij de betreffende gemeente, die het voorlegt aan via de minister aan de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). In Oss liggen drie rijksmonumenten (AMK-terreinen 241, 244 en 248).

Bij ingrepen onder de vrijstellingsgrens kan het overigens nog steeds waardevol zijn archeologische waarnemingen te doen en interessante vondsten te documenteren. Hiertoe kan gebruik gemaakt

worden van de inzet van amateur-archeologen via de overkoepelende Stichting Archeologie Maasland. Wel dient een dergelijk onderzoek altijd gesanctioneerd te worden door een gecertificeerd archeoloog en in samenspraak te gaan met de eigenaar van de grond.
Op de beleidsadvieskaart komt ten slotte een aantal zones voor waarvan de bodem in het verleden ernstig is verstoord, of al eerder is opgegraven, en er daarom geen archeologische relevante sporen meer worden verwacht. Het betreft locaties die op de geologische kaart vermeldt staan als zand- en grindwinningslocaties, en plaatsen waarvan op basis van de analyse van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) in het kader van dit onderzoek duidelijk is geworden dat de bodem daar verstoord is. In deze zones is logischerwijs geen archeologisch onderzoek nodig.

4.7 (Voor)onderzoek op maat

Bodemwerkzaamheden dienen dus voor af te worden gegaan door een archeologisch vooronderzoek. Een dergelijk onderzoek moet duidelijk maken welke archeologische waarden verstoord dreigen te worden. Daarbij is de gekozen methodiek essentieel. De gemeente in de rol van bevoegd gezag heeft daar een belangrijke (adviserende) rol in. Factoren als de locatie, voorkennis en aard en de omvang van eventuele vindplaats(en) zijn bepalend voor de bereikbaarheid van de resten en de daaraan gekoppelde onderzoeksmethode (en de hoogte van de kosten). Er is dus sprake van maatwerk.

Het archeologiebeleid in de praktijk: behoud, opgraven of vrijgeven?: diagram waardering en selectiebesluit gemeente Oss

De archeologische verwachtings- en beleidskaarten zijn richtinggevend voor de planologische bescherming van archeologische waarden én de selectie van archeologisch onderzoek dat bij de uitvoering van ruimtelijke plannen noodzakelijk is. Daarmee is de aanzet van het archeologische

onderzoekstraject bepaald: als de ruimtelijke ingreep groter is dan de gemeentelijke vrijstellingsgrenzen voor oppervlak en diepte onder maaiveld, wordt door middel van een bureauonderzoek óf op basis van de verwachtingskaart een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld, eventueel getest door een verkennend booronderzoek. Als de verwachting overeind blijft, volgt een inventariserend veldonderzoek, eventueel in fasen. Op basis van het inventariserend veldonderzoek wordt de vindplaats gewaardeerd, conform de vigerende versie van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). Het uitgevoerde vooronderzoek moet leiden tot een uitspraak over de waarde van de vindplaats: wat de potentiële informatiewaarde van de vindplaats is, of de vindplaats intact is en hoe het gesteld is met de conservering ervan. Die beoordeling gebeurt getrapt: als zowel de gaafheid als de conservering uitstekend is dan is de vindplaats behoudenswaardig. Is gaafheid of conservering niet optimaal, dan wordt gekeken naar de inhoudelijke kwaliteit. Hierbij kan de vindplaats scoren op vier criteria: zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarde en representativiteit. Een voldoende hoge waardering voor deze criteria kan een vindplaats met een slechte fysieke kwaliteit alsnog over de streep trekken en behoudenswaardig maken.

Waarden	**Criteria**	**Scores**		
		Hoog	*Midden*	*Laag*
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	3	2	1
	Conservering	3	2	1
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	3	2	1
	Informatiewaarde	3	2	1
	Ensemblewaarde	3	2	1
	Representativiteit	N.v.t.		

Scoretabel waarderingscriteria archeologische monumentenzorg

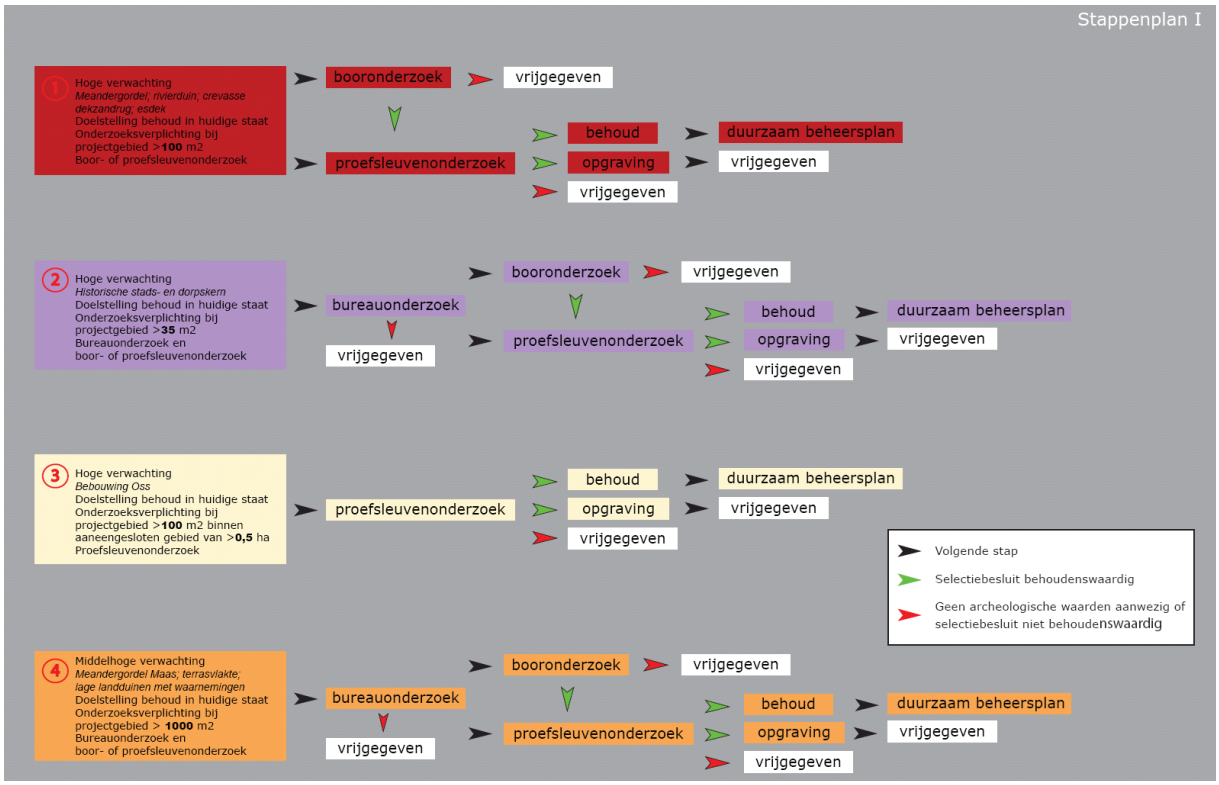
Selectiebesluit

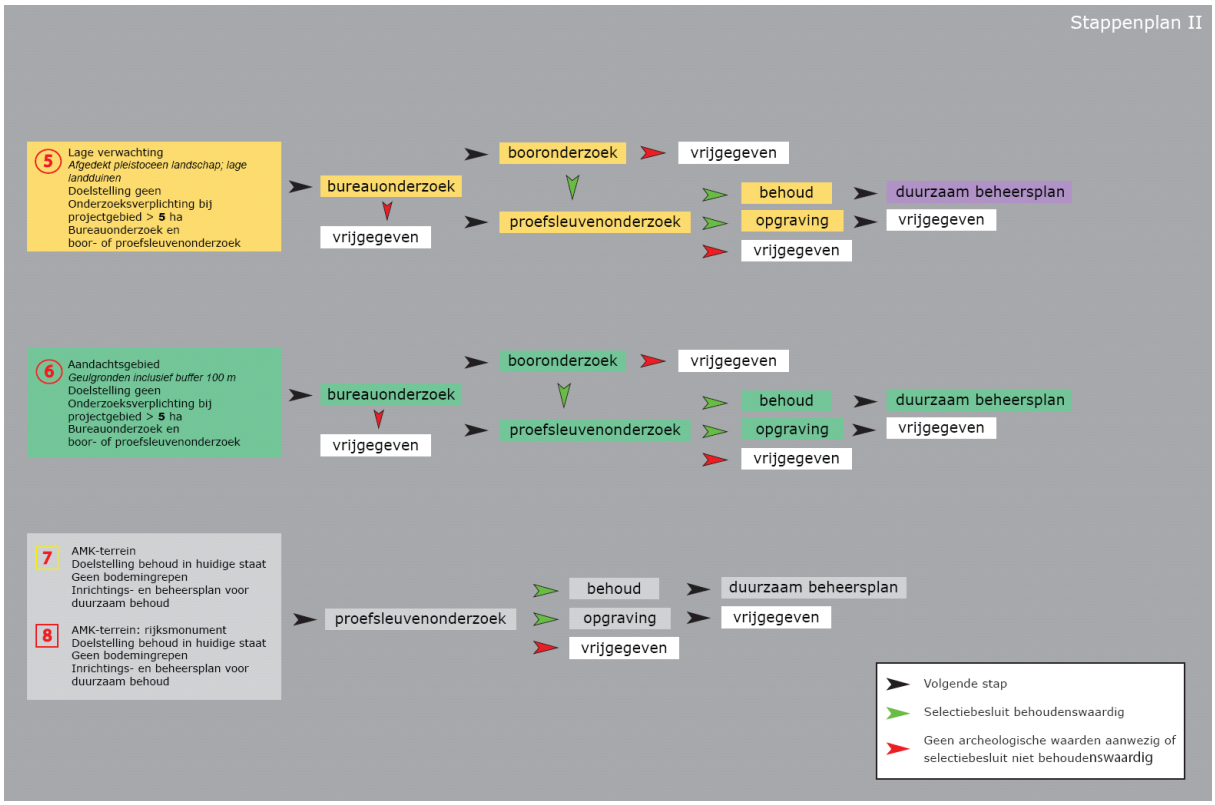
De gemeente kan door zowel rijk, provincie als particuliere initiatiefnemers aangesproken worden op het aanleveren van betrouwbare inhoudelijke en beleidsmatige informatie en een transparant en verantwoord selectiebeleid. Het is voor de gemeente dus van groot belang om zelf steeds over een zo volledig mogelijk en actueel overzicht van de samenstelling van het eigen bodemarchief te beschikken.

De beleidsadvieskaart is hiervoor een belangrijk instrument, dat dus actueel gehouden moet worden.

Beslissingsbevoegdheid bij selectiebesluiten en beoordeling rapporten:

1) College
2) Gemeentelijk archeoloog
3) PBWM, met ingehuurde kennis

Stappenplan archeologische monumentenzorg gemeente Oss

4.8 Financiële gevolgen

Bestuurslastenvergoeding
Via het gemeentefonds ontvangt de gemeente van het Rijk een structureel geldbedrag om te kunnen voldoen aan de toebedeelde archeologische taken en verantwoordelijkheden. De structurele bijdrage wordt op basis van verdeelfactoren jaarlijks door het Rijk vastgesteld in de Circulaire gemeentefonds. Het deel van het bedrag dat de gemeente krijgt wordt berekend door de in de circulaire genoemde factoren 'woonruimten' te vermenigvuldigen met de eveneens in deze circulaire genoemde 'verdeelfactor archeologische bestuurslasten' en 'uitkeringsfactor'. Op basis van de Circulaire gemeentefonds 2010 heeft de gemeente Oss voor archeologische bestuurslasten een bedrag van circa € 35.000,- toebedeeld gekregen. Dit bedrag is (nog) niet apart gelabeld in de gemeentelijke begroting ten behoeve van archeologie, maar maakt onderdeel uit van de post algemene middelen.

Verstoorder-betaalt-principe
Kosten die gemaakt moeten worden voor onderzoek naar archeologische waarden of opgravingen zijn voor rekening van degene die voornemens is de bodem te verstoren. Dit principe is vastgelegd in de Wet op de archeologische monumentenzorg. Het gaat ervan uit dat het niet onredelijk is de initiatiefnemer te laten betalen voor voorzienbaar en vermijdbaar risico.
Tegemoetkoming in schade van verstoorder door de gemeente en bij excessieve kosten het Rijk
In de wet is geregeld dat de gemeente in sommige gevallen gehouden is de aanvrager tegemoet te komen bij hogere archeologische kosten. Op basis van artikel 42 van de Monumentenwet is bepaald dat het college op verzoek een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding toekent, indien een aanvrager om vergunning ten gevolge van voorschriften in het belang van de archeologische monumentenzorg schade lijdt, die redelijkerwijs niet of niet geheel te laste behoort te blijven. De Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed (RCE) merkt hier over op dat hierbij vooral gedacht dient te worden aan excessieve kosten in geval van opgravingen. Wanneer er sprake is van excessieve kosten voor de burger of het bedrijfsleven is volgens de RCE sterk afhankelijk van het (financiële) belang van de aanvrager, diens draagkracht, de mogelijkheden om naar een andere locatie om te zien en dergelijke. De RCE stelt dat het gemeenten vrij staat om te kunnen kiezen voor een casuïstische benadering (maatwerk) dan wel besluiten tot een andersoortige begrenzing van de kosten (bijvoorbeeld maximering).
Indien een tegemoetkoming in schade aan een verstoorder voor de gemeente leidt tot excessief hoge kosten, kan de gemeente op haar beurt een beroep doen bij het Rijk en op de excessieve kostenregeling. Dit is een specifieke regeling waarvoor op aanvraag van het bevoegd gezag een jaarlijks gemaximaliseerd subsidieplafond beschikbaar is. De gemeente kan een beroep doen op de excessieve kostenregeling voor die gevallen waarin de verstoorder niet voor het geheel van de kosten kan opdraaien. Om een beroep te doen op deze uitkering dient de veroorzaker allereerst zelf een financiële inspanning te leveren. Immers voorop staat dat de veroorzaker betaalt. Als de veroorzaker schade lijdt, bijvoorbeeld een particulier of kleine ondernemer die bij de voorgenomen uitbreiding van zijn huis of bedrijf voor buitenproportionele kosten komt te staan, kan de gemeente een vergoeding toekennen. Zeker als de kosten niet te voorzien waren. Immers de voorzienbaarheid maakt dat de

verstoorder kan weten dat hij voor kosten komt te staan. Als blijkt dat de kosten ondragelijk zijn voor de gemeente kan een beroep worden gedaan op de specifieke uitkering excessieve kosten. Een gemeente komt hiervoor in aanmerking als de kosten uitkomen boven drempelbedragen. De drempelwaarde is het inwonertal van de gemeente vermenigvuldigd met €2,50. Excessief is dus het deel van de kosten van het doen van opgravingen dat de som van de drempelwaarde en het deel van de verstoorder te boven gaat. De wetgever gaat bij excessieve kosten uit van de directe kosten van het definitief archeologisch onderzoek (archeologische opgraving). Vertragingskosten of kosten van directievoering vallen hier niet onder. Het subsidieplafond voor 2010 voor de excessieve kostenregeling is vastgesteld op €1.876.000. De wetgever kan de aanvraag om de specifieke uitkering afwijzen. De aanvraag die als eerste door het bereiken van het subsidieplafond geweigerd wordt komt het daaropvolgende jaar als eerste in aanmerking voor een specifieke uitkering. Voorts zijn er diverse voorwaarden verbonden aan de uitkering, zo dient de opgraving vanuit cultureel oogpunt van voldoende belang te zijn en zal aantoonbaar moeten zijn dat bescherming in situ niet mogelijk was.

Toevalsvondsten

In het startdocument en uitgangspunten voor het archeologiebeleid van de gemeente Oss, zoals dat behandeld is in de commissie Wonen, Openbare ruimte en Milieu van 28 november 2008, was vermeld dat de gemeente ook financieel verantwoordelijk is voor archeologische toevalsvondsten. Dit is nu echter niet meer het geval.

Toevalsvondsten zijn vondsten die gedaan worden in gebieden waarbij door de gemeente bepaald is dat vondsten daar in principe niet zijn te verwachten maar er toch opduiken. Ook kunnen er zich situaties voor doen waar onder regie van de gemeente in een gebied archeologisch onderzoek wordt verricht en op basis van de onderzoeksresultaten het gebied door de gemeente wordt vrijgegeven voor verstoring waarna alsnog waardevolle archeologische vondsten verschijnen. De wetgever schrijft in de memorie van toelichting op de Wet op de archeologische monumentenzorg: “In dergelijke situaties is de initiatiefnemer niet gehouden tot vergoeding van de met de exploratie van een dergelijk vondst gemoeide kosten. Deze heeft immers aan zijn wettelijke verplichtingen voldaan, en wel op basis van een overheidsbesluit, dat hem de ruimte gaf het voorgenomen initiatief te realiseren”.

Wettelijk is geregeld dat toevalsvondsten moeten worden gemeld bij de Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (RCE). Het verhalen van de kosten op de verstoorder zou in dit geval strijdig zijn met het rechtszekerheidsbeginsel zoals hiervoor toegelicht. Een deugdelijk archeologiebeleid, als een beleidsadvieskaart, beperkt de kans op toevalsvondsten. Wanneer een deugdelijk archeologiebeleid is geformuleerd, is de gemeente niet langer aansprakelijk voor toevalsvondsten. Ook de initiatiefnemer is dan niet aansprakelijk. De RCE is momenteel bezig uit te zoeken wie in een dergelijk geval de kosten zou moeten dragen. Naar alle waarschijnlijkheid zal het Rijk hiervoor zelf aansprakelijk zijn.

Ervaringscijfers wijzen uit dat in de praktijk gevallen waar sprake is van tegemoetkoming in schade of excessief hoge archeologische kosten zich zelden voordoen. Vaak kan worden voorkomen dat dure opgravingen noodzakelijk zijn door wijziging van het bouwplan of aanleg van het voorgenomen werk (bijvoorbeeld door een andere wijze van funderen / onderkelderen op een andere plek of plaatsen van het bouwwerk elders).

Om deze reden wordt het nu gaan reserveren van financiële middelen vooralsnog niet als een noodzaak gezien en wordt voorgesteld, indien situaties zoals hiervoor geschetst zich voor doen, de financiële gevolgen op te voeren als 3-O ontwikkeling bij de Marap en deze ten laste te laten komen van de algemene middelen.

Opgraving Oss-Horzak 2007

4.9 De gemeente als bevoegd gezag

De archeologische sector is een private omgeving. Het veldwerk wordt uitgevoerd door gespecialiseerde bedrijven die daar een vergunning voor hebben. Slecht enkele grotere gemeenten voeren (nog) zelf archeologisch onderzoek uit. De gemeente Oss heeft geen opgravingsvergunning, graaft zelf dus niet op, maar heeft de rol van 'schatbewaarder'.

Het archeologisch (veld)onderzoek wordt uitbesteed aan archeologische bedrijven die een vergunning moeten hebben voor het uitvoeren van archeologische werkzaamheden, verstrekt door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

In het kader van goed opdrachtgeverschap gaat de gemeente voor vrijwel alle archeologische werkzaamheden uit van de volgende algemene uitgangspunten:

- Archeologische werkzaamheden worden conform het gemeentelijk aanbestedingsbeleid aanbesteed met als uitgangspunt een optimale prijs-kwaliteitsverhouding;
- Uitvoeren of uitbesteden van archeologische werkzaamheden gebeurt op basis van een door het bevoegd gezag goedgekeurd Plan van Aanpak of Programma van Eisen;
- Er wordt gewerkt met archeologische bedrijven en instellingen die erkend zijn en werken volgens de KNA;
- In de verschillende fasen van het archeologisch werk wordt door het bevoegd gezag toezicht gehouden op de uitvoering en waar nodig geëvalueerd en bijgestuurd;
- Zoveel als mogelijk wordt de inbreng en participatie van lokale deskundigheid (amateurarcheologen, historische verenigingen en dergelijke) als voorwaarde in de opdrachtverlening meegenomen.

Gelijk met de privatisering van de archeologiemarkt is ook een kwaliteitsborgingsysteem opgezet. Iedereen die beroepshalve archeologische werkzaamheden verricht is gehouden aan de uitvoeringseisen zoals geformuleerd in de KNA. De Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) houdt de norm actueel (versie 3.2). In het Handboek Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie staan de normen en richtlijnen waaraan de archeologische werkzaamheden moeten voldoen. De Erfgoedinspectie houdt toezicht op de naleving van wettelijke eisen en van voorschriften aan de opgravingsvergunningen. De gemeente heeft in veel gevallen de plicht om bij de uitvoering van archeologisch onderzoek erop toe te zien dat dit gebeurt door daartoe gekwalificeerde bedrijven

en conform de procedures en specificaties van de KNA. Dat geldt zowel voor de werkzaamheden waarvoor de gemeente als opdrachtgever fungeert als voor werkzaamheden die door de gemeente op grond van een vergunningaanvraag verlangd worden van initiatiefnemers.
Archeologisch onderzoek dient plaats te vinden op basis van een door het bevoegd gezag (de gemeente) opgesteld of goedgekeurd Plan van Aanpak en/of Programma van Eisen. Hierin dient de specifieke vraagstelling voor het onderzoek gekoppeld te worden aan een op de locatie toegesneden onderzoeksstrategie. De archeologische vraagstellingen moeten aansluiten bij landelijke en regionale wetenschappelijke onderzoeksthema's en tevens bij de gemeentelijke speerpunten van onderzoek.
Er moet bovendienvoorkomen worden dat kennis van, en informatie over, het eigen bodemarchief versnipperd raakt. Dat geldt niet alleen voor projecten waarbij de gemeente optreedt als opdrachtgever, maar ook en vooral voor private projecten. De gemeente zal zelf een sturende rol gaan vervullen op het gebied van informatie- en kennismanagement. Het Programma van Eisen kan hierin een belangrijke rol vervullen. Hierin dient immers te worden vastgelegd hoe de overdracht van documentatie en vondstmateriaal plaatsvindt.

4.10 Speerpunten van onderzoek

Voor de landelijke archeologie is een onderzoeksagenda opgesteld (NOaA, zie kader) die richting moet geven aan zowel wetenschappelijk onderzoek als aan veldonderzoek. Bij het opstellen van de eisen aan veldonderzoek (een PvE) kan uit deze agenda worden geput om specifiek voor de periode of het gebied waar het veldonderzoek betrekking op heeft, de relevante thema's te onderzoeken. Omdat de NOaA uiteraard breed van opzet is om alle gebieden van Nederland en alle archeologische perioden te omvatten, is er op lokaal niveau veel op af te dingen. Er si dan ook voor gekozen om in deze fase slechts speerpunten van onderzoek te benoemen, en op een termijn van enkele jaren te streven naar een volwaardige onderzoeksagenda voor de gemeente Oss én omgeving.
Een regionale aanpak biedt zowel praktische als inhoudelijke voordelen. Archeologische resten storen zich over het algemeen niet aan gemeentegrenzen en evenmin kan een landschappelijke aanpak van archeologisch onderzoek tot die grenzen beperkt blijven. Voorlopig kunnen de (inhoudelijke) speerpunten gebruikt worden als handvatten bij het uit te voeren onderzoek in Oss.[2]
De gemeentelijke speerpunten kunnen een rol spelen in het archeologische onderzoeksproces, bij de selectie van archeologisch onderzoek door de gemeente als bevoegd gezag. In het Programma van Eisen voor waarderend onderzoek (meestal proefsleuvenonderzoek) kunnen randvoorwaarden en prioriteiten worden opgenomen die specifiek voortkomen uit de gemeentelijke speerpunten. Na afloop van het onderzoek kan de waardering van de vier criteria van inhoudelijke kwaliteit niet alleen aan de hand van de NOaA, maar ook specifiek aan de hand van de gemeentelijke speerpunten worden beoordeeld. In de praktijk zullen beide vaak gelijk op gaan, maar waar het vindplaatsen betreft die een lacune in de gemeentelijke kennis vullen of bij historische resten van lokaal wetenschappelijk, landschappelijk of toeristisch belang kan een waardering op grond van gemeentelijk beleid anders uitvallen dan op grond van de NOA. Het selectiecriterium van de gemeente is dan: wat is het regionale of lokale belang van de vindplaats? Kan dit onderzoek bijdragen aan kennis over een van de gemeentelijke speerpuntthema's? In het Programma van Eisen voor definitief onderzoek (opgraving)

[2] De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeente Oss. Rapportage behorende bij de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Oss, ADC Heritage, p.73-75.

kunnen gemeentelijke speerpunten opgenomen worden naast de onderzoeksthema's uit de NOaA. In het PvE komen dan beide afwegingen aan bod: het nationale belang en het gemeentelijke/regionale belang van de vindplaats. Ook hier is dus sprake van maatwerk. Er worden geen perioden of regio's op voorhand afgeschreven in een zogenoemde selectieagenda.

4.11 Positionering binnen de gemeentelijke organisatie

Binnen de afdeling Leefomgeving, Wonen en Economie is het taakveld archeologie ondergebracht bij de beleidsmedewerker archeologie. Deze heeft tot taak het AMZ-beleid verder te ontwikkelen, in nauw overleg met in ieder geval de afdelingen SROL. SSO, PBWM en PH. Concreet houdt dit in dat de beleidsmedewerker tot taak heeft om archeologie in projecten en planprocedures op te nemen en de uitvoering van de benodigde archeologische werkzaamheden in ruimtelijke projecten voor te bereiden en te begeleiden.

Voor de betrokken afdelingen kan een handleiding archeologie worden opgesteld om de interne procedures en wederzijdse informatievoorziening op het gebied van de archeologische monumentenzorg verder vast te leggen bij vergunningprocedures voor bouw- en sloopplannen en ontgrondingen, het opstellen van structuurplannen of –visies, bestemmingsplannen en vrijstellingprocedures, MER-trajecten, en trajectnota's.

Archeologie heeft binnen de gemeente niet langer een vrijblijvend karakter. Het is dan ook van groot belang dat er integratie en kennisuitwisseling plaatsvindt met andere beleidsvelden en betrokkenen. Tot de taken van de beleidsmedewerker archeologie behoort dan ook dat:

- alle betrokkenen binnen de gemeentelijke organisatie op de hoogte worden gebracht van het gemeentelijk archeologiebeleid en de eisen die dit met zich meebrengt ten aanzien van ruimtelijke ingrepen;
- er nauwe afstemming en heldere werkafspraken moeten worden gemaakt tussen de verschillende afdelingen op het gebied van ruimtelijke ordening, stedelijke ontwikkeling en ontwikkeling in het landelijk gebied, milieu, cultuur(historie), vergunningverlening, toezicht en handhaving etc.;
- er nauwe afstemming en heldere werkafspraken moeten worden gemaakt met diensten en sectoren die (ook kleinschalige) bodemverstorende ingrepen plegen, zoals groenvoorziening, waterbeheer, kabels en leidingen, etc.

De herziene Monumentenwet en de implementatie van het gemeentelijke AMZ-beleid hebben dus consequenties voor verschillende afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie:

- Grondzaken: calculeren van archeologische risico's bij de aan- en verkoop van gemeentelijke gronden;
- Ecologie, natuur en landbouw: inpassing van archeologisch waardevolle elementen in het landelijk gebied;
- Landmeten en geo-informatie: de digitale verspreiding van de archeologische beleidsadvieskaart en de koppeling van deze kaart aan de gemeentelijke bodem- en geo-informatiesystemen;
- Juridische zaken: uitwerking van het opnemen van archeologische voorwaarden in vergunningverleningprocedures, en het opstarten van een nader onderzoek naar verhaalmogelijkheden en fonds- of subsidieregelingen. JZ begeleidt juridische procedures, samen met de gemeentelijk archeoloog, die inhoudelijk verantwoordelijk is;
- Cultuur: afstemming van het AMZ-beleid met andere beleidsvelden, met name op het gebied van integraal cultuurbeleid en de relatie met recreatie, educatie en toerisme;
- Voorlichting: integratie van het AMZ-beleid in het algemene voorlichtingsbeleid van de gemeente.

4.12 Publieksparticipatie

De gemeente speelt een actieve rol bij het uitdragen van de onderzoeksresultaten, in eerste instantie aan de inwoners van de gemeente Oss en andere belangstellenden. Artikel 9 van het Verdrag van Malta noemt publieksparticipatie nadrukkelijk als een van de doelen van de nieuwe regelgeving voor archeologie. Archeologie genereert kennis over ons collectieve verleden en daarvan moeten niet alleen wetenschappers profiteren, maar juist ook het publiek. Voorlichting en evenementen gericht op het verspreiden van de opgedane kennis onder de inwoners van Oss zijn daarvoor belangrijk.
Programma's van Eisen opgesteld voor de grotere projecten kunnen daarom een passage bevatten waarin de uitvoerder erop wordt gewezen in de uitvoering en rapportage van het veldonderzoek aandacht te besteden aan de vraag welke aspecten van de resultaten geschikt zijn voor kennisverspreiding onder een groter publiek, en concrete aanbevelingen hoe dat gedaan kan worden. Open dagen op een opgraving zijn bijvoorbeeld zeer geschikt om het publiek archeologie te laten beleven.

4.13 Toerisme, recreatie en educatie

Naast verplichtingen biedt een archeologiebeleid en archeologie in het algemeen ook mogelijkheden voor een gemeente. Het levert concreet iets op in de vorm van vondsten en kennis, inzichten en verhalen over de Osse geschiedenis en publiciteit. Het beleid zet naast de regelgeving over behoud *in* of *ex situ* nadrukkelijk in op het benutten, stimuleren en uitdragen daarvan. Cultuurhistorie of erfgoed in het algemeen, waaronder ook archeologie valt, kan een rol spelen in het promoten van Oss. Meer algemeen worden door de gemeente de mogelijkheden benut, geïnitieerd of ondersteund, om het verhaal naar aanleiding van archeologische vondsten naar het brede publiek 'te brengen'.
Het archeologiebeleid van de gemeente Oss biedt een handvat voor projecten die erop gericht zijn de archeologie als onderdeel van de cultuurhistorie in de gemeente beter zichtbaar te maken en de educatieve en toeristisch-recreatieve waarde ervan te verhogen. Archeologische resten die bij opgravingen blootgelegd worden kunnen, samen met het verhaal dat ermee verbonden is, een belangrijke toegevoegde waarde vormen voor de ruimtelijke kwaliteit en de ontwikkeling van de gemeente Oss. Op locaties die zich daartoe lenen is het aan te bevelen aan die voorgeschiedenis op gepaste wijze aandacht te schenken. Ook hierin wil de gemeente, behalve een stimulerende rol richting ontwikkelaars, ook zelf een concrete bijdrage leveren, bijvoorbeeld via de inrichting van de openbare ruimte.
Een voorbeeld daarvan is het visualiseren en daarmee beleefbaar maken van archeologische (maar ook andere cultuurhistorische) waarden in de openbare ruimte. Het verhaal van de bijzondere (pre)historische bewoningsgeschiedenis van gemeente Oss is niet alleen een middel om het erfgoed van Oss te promoten maar ook om historisch besef te creëren, als deel van de identiteit van de gemeente en haar bewoners. Voorbeelden zijn:

- Het vorstengrafmonument aan de rand van industrieterrein Vorstengrafdonk
- Een ijzertijdboerderij als klimtoestel in park De Strepen
- Een reconstructie van een landweer in de nieuwbouwwijk Piekenhoef
- De punaises 'over' de loop van de stadsgracht

Voorbeelden op het gebied van educatie zijn lessen op scholen, het bezoeken van opgravingen met schoolklassen en het geven van lezingen. Op toeristisch-recreatief gebied is de ontwikkeling van een zogenaamde TRAP-route (toeristisch archeologisch archeologisch project), een cultuurhistorische fietsroute een mooi voorbeeld.

Museum Jan Cunen
Het gemeentelijke museum Jan Cunen heeft een bescheiden archeologische collectie. Het tentoonstellen daarvan is slechts sporadisch mogelijk, en alleen in de vorm van een tijdelijke tentoonstelling. Ruimte voor een permanente aandacht voor archeologie (en streekgeschiedenis) ontbreekt in de huidige behuizing. Een nieuw museum zou daar verandering in kunnen brengen. Het tonen van (actuele) vondsten is bij uitstek een middel om de archeologische vondsten en hun verhaal naar de mensen ´te brengen´. Een uitbreiding van het museum biedt ook ruimte om de eigen, archeologische collectie uit te breiden met vondsten uit de gemeente. Daarnaast kan worden nagedacht over de inrichting van een eigen depot om de vondsten gedaan in de gemeente Oss ook in de eigen gemeente te houden.

4.14 Regionale archeologie
Op basis van het uitgangspunt dat de archeologie niet ophoudt bij de gemeentegrenzen is het van belang dat de archeologie een regionaal perspectief hanteert. Omdat de (aangrenzende) gemeenten landschappelijk, cultuurhistorisch en geologisch veel overeenkomsten hebben, is aansluiting zeer wenselijk. Op deze wijze kan gekozen worden voor gezamenlijke inzet voor behoud van de cultuurhistorische waarden in de regio Maasland: een beleid gebaseerd op een regionale onderzoeksagenda. Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaarten kunnen vanuit deze samenwerking op elkaar worden afgestemd, zodat een regionaal kaartbeeld ontstaat en een gezamenlijk beheer van het bodemarchief. Voor gemeenten, maar ook voor bedrijven en burgers geeft dit een transparant beeld.

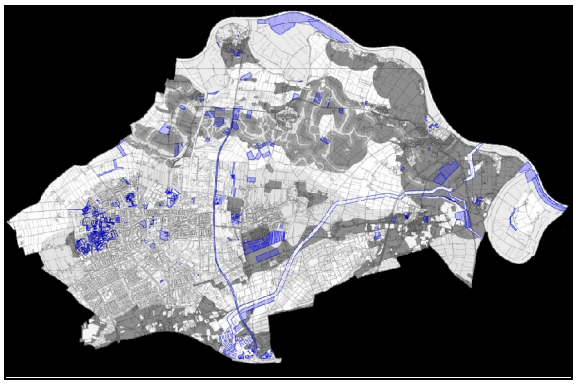
4.15 Communicatie
Bij ruimtelijke planvorming en ingrepen heeft de nieuwe archeologiewetgeving en de beleidsmatige vertaling ervan door de gemeente kleine of grote(re) consequenties. Archeologie kan een financieel risico vormen in iedere exploitatie. Niet alleen voor de gemeente zelf, maar ook voor grondeigenaren en –gebruikers, plannenmakers en initiatiefnemers van bodemingrepen. Dat begint al bij de locatiekeuze: locaties zonder archeologische waarde of met een lage archeologische verwachting verdienen vanuit archeologisch oogpunt de voorkeur vanuit het motto behoud *in situ* en vanuit financieel oogpunt. Op locaties met een archeologische waarde of een hoge archeologische verwachting kunnen de kosten voor archeologisch onderzoek oplopen wanneer behoud ter plekke niet mogelijk is. In dat geval, of wanneer de maatschappelijke afweging anders uitvalt, moet dus rekening worden gehouden met de kosten van archeologisch onderzoek. Het daarbij geldende risico kan beheerst worden door een goede voorbereiding, i.e. een vroegtijdig en op maat gesneden archeologisch onderzoek.

Gezien de financiële en planologische consequenties die aan archeologische selectiebesluiten verbonden kunnen zijn, is het van groot belang dat het archeologiebeleid zorgvuldig wordt toegelicht en gecommuniceerd aan potentiële bodemverstoorders binnen en buiten de gemeente. Een belangrijk communicatie-instrument voor het archeologiebeleid is de beleidsadvieskaart waarop inzichtelijk is gemaakt in welke gebieden archeologisch onderzoek noodzakelijk is en waarom op andere plaatsen niet. Deze kaart, met toelichting, zal na vaststelling voor iedereen (digitaal) raadpleegbaar zijn, intern en extern. De kaart, en de vertaling daarvan in bestemmingsplannen, zal duidelijk worden gecommuniceerd zodat iedere belanghebbende de benodigde informatie kan vinden.

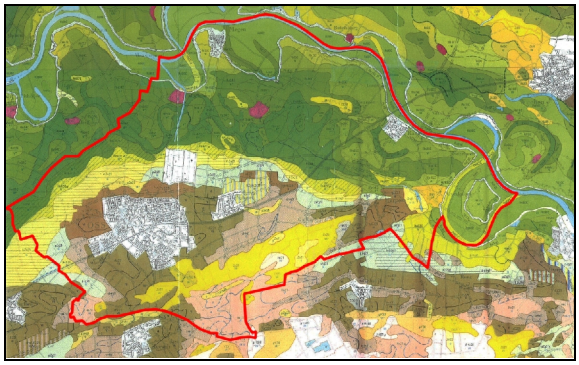
5 Gemeentelijke verwachtings- en beleidsadvieskaart

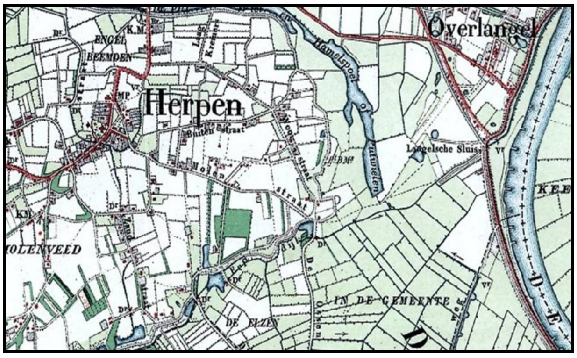
Een belangrijke basis van het beleid wordt gevormd door de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaarten, die inzichtelijk maken waar bepaalde archeologische waarden zich bevinden. Met behulp van deze kaart(en) kunnen al in een vroeg stadium van het planvormingsproces en ruimtelijke ontwikkelingen de archeologische waarden ingeschat worden. Bovendien geeft het aan welke beleidsmaatregelen gelden in de verschillende gebieden.

Tot voor kort werd er gebruik gemaakt van de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) en de Archeologische Monumentenkaart (AMK). Beide kaarten zijn echter op landelijk niveau opgesteld en ontberen detail. Daarnaast houden ze geen rekening met bekende bodemverstoringen en al uitgevoerde archeologische onderzoeken en bevatten ze geen gegevens over het stedelijke gebied. Op de huidige gemeentelijke verwachtings- en beleidsadvieskaart zijn meer gegevens en in meer detail bij elkaar gebracht: zowel archeologische gegevens (de resultaten van in het verleden uitgevoerde onderzoeken en vondstmeldingen), geografische gegevens (bodemkaart, geologische kaart, geomorfologische kaart), verstoringen (bijvoorbeeld ontgrondingen) en historische gegevens (historische kaarten).

Linksboven Kaart met in het verleden verrichte archeologische onderzoeken.
Rechtsboven Kaart met bodemverstoringen. Deze gebieden zijn archeologisch niet meer interessant
Rechtsonder Voorbeelden van historisch kaartmateriaal. Deze kaarten bieden informatie over de kans op archeologische sporen vanaf de middeleeuwen
Linksonder Bodemkaart. Dergelijke kaarten geven informatie over de bruikbaarheid van gebieden voor bewoning in het verleden

5.1 Verwachtings- en beleidsadvieskaarten

Op de gemeentelijke verwachtings- en beleidsadvieskaarten is te zien welke gebieden binnen de gemeente een (middel-)hoge of lage archeologische verwachtingswaarde kennen, en welk gevolg die verwachtingswaarde heeft voor geplande bodemingrepen op de diverse terreinen. Door middel van een zo uitputtend mogelijke inventarisatie van de bekende archeologische gegevens (gegevenskaart) zijn er twee archeologische verwachtingskaarten opgesteld voor het gemeentelijke grondgebied. Voor de perioden 'Prehistorie tot Romeinse tijd' en 'Vroege middeleeuwen tot Heden' geven de kaarten een actueel overzicht van de bekende, onderzochte en te verwachten archeologische vindplaatsen (door middel van waarden) in de bebouwde kernen en het buitengebied van de gemeente Oss.[3] Voor de middeleeuwse stadskernen van Oss, Ravenstein en Megen zijn detailkaarten ontwikkeld.
De twee verwachtingskaarten voor de perioden 'Prehistorie tot Romeinse tijd' en 'Vroege middeleeuwen tot Heden' zijn vertaald naar een zogenaamde beleidsadvieskaart, in de praktijk de basis voor het archeologische beleid. Kortweg geeft deze kaart weer waar en wanneer er rekening moet worden gehouden met het archeologische erfgoed. De vertaling heeft plaatsgevonden conform de gekozen beleidskaders op basis van archeologisch-inhoudelijke en politiek-maatschappelijke overwegingen.

5.2 Digitaal en dynamisch

De archeologische kaarten opgesteld voor het archeologiebeleid worden geïntegreerd in het gemeentelijke Geografisch Informatie Systeem (GIS). Dit biedt de mogelijkheid voor iedereen binnen de gemeente de archeologische waarden en/of verwachting van een plangebied direct digitaal vast te stellen inclusief het vigerende beleid dat daar aan gekoppeld is.
Het dynamische karakter van de kaarten wordt gewaarborgd door de kaarten 4-maandelijks te updaten. Resultaten van uitgevoerd onderzoek, nieuwe meldingen etc. zorgen ervoor dat het kaartbeeld in detail kan veranderen. Niet alleen zullen nieuwe vindplaatsen aan het licht komen maar bekende waarden en/of verwachtingen kunnen na onderzoek ook naar beneden worden bijgesteld.

[3] Zie ADC Heritage rapport voor kaarten en verdere toelichting en onderbouwing.

6 Samenvattend: voorstellen uit het archeologiebeleid

Met het gemeentelijk archeologisch beleidsplan, de bijbehorende beleidsadvieskaart en een verordening geeft de gemeente Oss een inhoudelijke en praktische invulling van haar nieuwe taken op het gebied van de archeologie. Met deze instrumenten wil de gemeente gemaakte keuzes voor alle betrokkenen helder maken en inhoudelijk onderbouwen. De gemeente wil daarmee duidelijkheid creëren over de omgang met de archeologische waarden op het gemeentelijke grondgebied, inclusief de eventuele financiële en organisatorische consequenties daarvan, zowel voor de gemeentelijke organisatie als voor derden.

- Voldoen aan de wettelijke eisen opgesteld door het Rijk te weten:
  - behoud van het bodemarchief *in situ;*
  - onderzoeksverplichting indien behoud *in situ* niet mogelijk is;
  - een vaste plaats voor de archeologie in de ruimtelijke ordening;
  - 'de verstoorder-betaalt';
  - betrekking van het publiek in de breedste zin van het woord;
- Een duurzaam beheer en behoud van het archeologisch bodemarchief in de gemeente Oss op basis van de keuzes van het archeologiebeleid;
- Een actieve invulling van de rol van de gemeente als bevoegd gezag bij behoud, beheer en onderzoek van archeologische waarden;
- Het archeologiebeleid als handvat voor een integrale aanpak van erfgoed;
- Archeologie als vast onderdeel van de ruimtelijke en stedelijke ontwikkeling, hanteerbaar en handhaafbaar voor particulieren, ontwikkelaars en gemeente;
- Vergroting van het draagvlak van de archeologie door deze beleefbaar en bereikbaar te maken;
- Archeologie als informatie- en inspiratiebron voor openbare ruimte, toerisme en recreatie en educatie;
- Geleidelijke uitrol en waarborgen van archeologie in bestemmingsplannen op basis van de verordening;
- Mandatering gemeentelijk archeoloog voor selectiebesluiten en beoordelen rapporten op basis van het archeologiebeleid;
- Samenwerking met de Stichting Archeologie Maasland en de verschillende heemkundekringen;
- Onderzoek naar mogelijkheden voor de aanvraag van een opgravingsvergunning gebaseerd op een projectvergunning;
- Onderzoek naar de mogelijkheden van een pro-actieve bescherming van gebieden door aanwijzing als gemeentelijk archeologisch monument;
- Kennisbehoud en –vergaring door het koppelen van het vele archeologisch onderzoek.

Literatuur

ADC Heritage rapport, 2009. *De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeente Oss. Rapportage behorende bij de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Oss*, Amersfoort

Bureau Cuijpers, 2005. *Erfgoedplan gemeente Oss*, 's-Hertogenbosch.

Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologische erfgoed, La Valletta 1992 (Malta).

Hessing, W.A.M. en M.M.M. Alkemade, 2008. Voorbeeldbeleidsplan Gemeentelijke Archeologische Monumentenzorg, Vestigia rapportnummer V500, Amersfoort.

Monumentenwet 1988, tekst geldend op 7 augustus 2008.

Memorie van Toelichting, behorend bij de Wet op de archeologische monumentenzorg, Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 29 259, nr. 3, 's-Gravenhage 2003.

Op Gemengde Bodem. Erfgoedbeleid van de gemeente Oss 2006-2011, Oss 2005.

Provinciale Staten van Noord-Brabant, Streekplan Noord-Brabant 2002. Brabant in Balans, 's-Hertogenbosch 2002 (gedeeltelijk herzien in 2004 en 2008).

Provincie Noord-Brabant, Schatbewaarders van Brabant. Kaderstellende notitie erfgoed 2008-2011, 's-Hertogenbosch 2008.

Wet op de archeologische monumentenzorg, 's-Gravenhage 2006.

ATLAS
1304